

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 4.7.2006
KOM(2006) 367 lõplik

KOMISJONI TEATIS

Euroopa Liidu lapse õiguste strateegia väljatöötamine

{SEK(2006) 888}
{SEK(2006) 889}

KOMISJONI TEATIS

Euroopa Liidu lapse õiguste strateegia väljatöötamine

I KÄSITLUSALA

Käesolevas teatises tehakse ettepanek kehtestada igakülgne ELi strateegia, mille eesmärk on paremini edendada ja kaitsta lapse õigusi Euroopa Liidu sise- ja välispoliitikas ning toetada liikmesriikide tegevust selles valdkonnas. Kooskõlas ÜRO lapse õiguste konventsiooniga¹ peetakse käesolevas dokumendis lapseks alla 18 aastast isikut. Kolmandik maailma elanikest on lapsed.

I.1. Laste õigused on Euroopa Liidu prioriteet

Laste õigused on inimõigused, millest EL ja selle liikmesriigid on kohustunud kinni pidama vastavalt rahvusvahelistele ja Euroopa lepingutele, eriti vastavalt ÜRO lapse õiguste konventsioonile ja selle vabatahtlikele protokollidele² ning muu hulgas ka millenniumi arengueesmärkidele³ ja Euroopa inimõiguste konventsioonile.⁴ EL on laste õigusi tunnustanud Euroopa põhiõiguste hartas,⁵ täpsemalt selle artiklis 24.

2005.–2009. aasta strateegilisi eesmärke käsitlevas teatises on komisjon nimetanud laste õigusi prioriteetseks valdkonnaks: „Eriliseks prioriteediks tuleks pidada laste õiguste tõhusat kaitsmist, nii majandusliku eksploateerimise kui väärkohtlemise kõigi vormide osas, kus Euroopa Liit saab olla maailmale eeskujuks“.⁶ Seda silmas pidades otsustas põhiõiguste, diskrimineerimisvastase võitluse ja võrdsete võimaluste küsimustega tegelev volinikerühm 2005. aasta aprillis hakata parandama laste õiguste edendamist, kaitset ja nendest kinnipidamist teostamist ELi sise- ja välispoliitikas.

2006. aasta märtsis taotles Euroopa Ülemkogu oma liikmesriikidelt „võtta vajalikud meetmed, et järsult ja oluliselt vähendada laste vaesust ja anda seega võrdsed võimalused kõikidele lastele, sõltumata nende sotsiaalsest päritolust“.

Käesoleva teatisega rakendatakse need otsused.

¹ 20. novembri 1989. aasta teatis lapse õiguste rakendamise kohta. Selle tekst on kättesaadav aadressil <http://www.unicef.ee/sisu/unicef/unkonvnts.php>.

² ÜRO protokoll inimestega, eelkõige naiste ja lastega kauplemise takistamiseks, sellise kauplemise vastu võitlemiseks ja selle eest karistamiseks; ÜRO lapse õiguste konventsiooni protokoll, milles käsitletakse laste müüki, lasteprostitutsiooni ja lastepornograafiat; ÜRO lapse õiguste konventsiooni protokoll laste kaasamise kohta relvakonfliktidesse.

³ ÜRO aastatuhande deklaratsioon, ÜRO peaassamblee 55. istungjärk, 18. september 2000.

⁴ Tekst on kättesaadav aadressil <http://www.echr.Council of Europe.int/ECHR/EN/Header/Basic+Texts>.

⁵ Euroopa Liidu põhiõiguste harta, ELT C 364, 18.12.2000, kättesaadav aadressil http://europa.eu.int/comm/justice_home/unit/charte/index_en.html.

⁶ Strateegilised eesmärgid 2005–2009. Euroopa 2010: partnerlus Euroopa uuendamiseks. Heaolu, solidaarsus ja turvalisus, KOM(2005) 12 lõplik, 26.1.2005.

I.2. Laste õiguste olukord Euroopa Liidus ja terves maailmas

Lastel on kõik inimõigused. Siiski on eriti tähtis, et laste õiguste edendamine oleks eraldi eesmärk, mitte pelgalt osa tööst, mida tehakse inimõiguste üldiste eesmärkide saavutamiseks teiste poliitikavaldkondade raames. Laste õiguste edendamine on eraldi eesmärk, kuna teatavad õigused kehtivad ainult või eeskätt laste suhtes, näiteks õigus haridusele ja õigus suhelda mõlema vanemaga. Euroopa Liidu liikmesriikide ja kolmandate riikide ühisel tegevusel laste õiguste valdkonnas on eriti kindel alus, kuna peaaegu kõik riigid tunnustavad kohustusi laste õiguste alal. Seevastu koosteguvusel teistes inimõiguste valdkondades ei ole eelist, mis tuleneb üldisest tunnustamisest. EL on selgesõnaliselt kindlaks määranud, et laste õiguste edendamine on valdkond, milles võetakse eraldi meetmeid.

Lapse õigusi ja vajadusi tuleb vaadelda koos. Meetmeid tuleb võtta nii kõikide laste õigustest kinnipidamiseks ja nende edendamiseks kui ka laste põhivajaduste rahuldamiseks.

Tuleb rõhutada, et võrreldes raske olukorraga paljudes teistes maailma piirkondades on Euroopa integreerumise käigus lahendatud laste õiguste ja vajaduste küsimusi edukalt. Sellest hoolimata ei ole olukord Euroopa Liidus veel piisavalt hea. Kui uusi globaliseerumisest ja demograafilisest riskist tingitud probleeme ei asuta otsustavalt lahendama, võivad need ohustada Euroopa eluviisi. Need probleemid võivad oluliselt halvendada ka Euroopa laste olukorda. Seetõttu ei saa ELis lastele sobivate ühiskondade loomise ideed vaadelda lahus Euroopa integratsiooni süvendamisest ja tugevdamisest.

I.3. Euroopa Liidu strateegia õiguslik alus

Asutamislepingute ja Euroopa Kohtu otsuste⁷ kohaselt ei ole ELil üldist pädevust põhiõiguste, sealhulgas laste õiguste valdkonnas. Kuid vastavalt Euroopa Liidu lepingu artikli 6 lõikele 2 peab EL järgima põhiõigusi kogu oma pädevuse kohases tegevuses. Nende õiguste seas on Euroopa inimõiguste konventsioon, milles on sätestatud laste õigused. Ka ÜRO lapse õiguste konventsiooni tuleb täielikult järgida. Põhiõiguste hartas on eriti autentselt esitatud õiguse üldpõhimõtetega tagatud põhiõigused, olenemata harta enda õiguslikust seisundist.

ELi põhiõiguste, sealhulgas laste õiguste järgimise alal võetud kohustuste kohaselt EL ei pea mitte üksnes hoiduma nimetatud õiguste rikkumisest, vaid ka igal sobival juhul neid arvestama oma poliitika elluviimisel eri lepingutega loodud õiguslikul alusel (nn süvalaiendamine). Hoolimata eespool nimetatud ELi üldpädevuse puudumisest⁸ võimaldavad mitu lepingutega antud pädevust võtta konkreetseid meetmeid laste õiguste kaitsmiseks ja edendamiseks. Iga meetme puhul tuleb arvestada subsidiaarsuspõhimõtet ja proportsionaalsuse põhimõtet ning ei tohi riivata liikmesriikide pädevust. Kasutada saab mitu vahendit ja meetodit, sealhulgas õigusakti või mittesiduva õigusakti vastuvõtmine, finantsabi andmine ja poliitiline dialoog.

I.4. Laste olukord tänapäeval

Nagu rõhutati 2002. aastal toimunud ÜRO lasteteemalisel eriistungil, valitseb tohutu lõhe rahvusvaheliste lepingute heade kavatsuste ning vaesuse, mahajätuse ja eksploateerimise vahel,

⁷ Vt eriti arvamust 2/94, EKL I-1759.

⁸ Vt põhiõiguste harta artikli 51 lõiget 2.

mida miljonid lapsed on tegelikult sunnitud kannatama. Hoolimata edusammudest mõnes valdkonnas tuleb veel palju ära teha.⁹

Laste vajadused muutuvad väga oluliselt nende elu eri etappidel alates sünnist kuni täiskasvanuks saamiseni. Esimese viie aasta jooksul vajab laps eriti palju kaitset ja arstiabi. Kaitset on vaja ka 5–12 aastastele lastele, kuid neil tekivad muudki vajadused. Laste ühiskonnas arenemise seisukohalt on kõige tähtsam õigus haridusele. Teismelisena on lastel jällegi uued vajadused ja roll. Näiteks peavad noorukid saama avaldada arvamust nende elu kohta tehtavate otsuste suhtes. Vanemate vaesus ja sotsiaalne tõrjutus piiravad laste valikuvõimalusi ja nende võimalust kasutada oma õigusi. See ohustab terve ühiskonna heaolu tulevikus. Laste olukorda mõjutab ka nende elukoht.

1.4.1. Olukord maailmas

Maailma 2,2 miljardist lapsest elab 86% arengumaades. Seal elab ka 95% neist lastest, kes surevad enne 5aastaseks saamist, kellel puudub võimalus saada algharidust, keda sunnitakse töötama ja keda kasutatakse seksuaalselt ära. Rohkem kui poolel maailma emadest ei ole piisavalt õigusi, sealhulgas õigust saada hoolt raseduse ja lapse sünnitamise ajal. See ohustab paljude laste tulevikku juba nende sünnihetkel.

Kolmandikule kuni 5aastastest lastest ei jätku piisavalt süüa ja nad kannatavad suuremal või vähemal määral alatoitluse käes. See ei mõjuta ainult nende tervist ja võimalust ellu jääda, vaid ka õppimis- ja arenemisvõimet. Lisaks alatoitumisele elavad paljud lapsed tingimustes, kus ei jätku piisavalt puhast vett, kus on halvad sanitaarolud ja kodu on saastatud ning haiguste ennetamine ja arstiabi ei ole kättesaadavad. Selle tulemusel sureb igal aastal rohkem kui 10 miljonit alla 5aastast last kergesti välditavate ja ravitavate haiguste tõttu ja 1 miljardil lapsel on füüsiline, vaimne ja/või psühholoogiline puue, mis sageli on ravimatu.

Kuuendik kõikidest lastest (peamiselt tüdrukud) ei käi algkoolis ning neil puudub võimalus õppida, areneda ja ühiskonda sulanduda. Üle maailma töötab 218 miljonit last.¹⁰ Rohkem kui 5,7 miljonit last (kellest osa ei ole veel jõudnud noorukiikka) töötavad eriti õudustäratavates oludes, sealhulgas sunnitööl ja hinnanguliselt 1,2 miljonit last on inimkaubanduse ohvrid.¹¹ Iga päev osaleb maailmas 300 000 last¹² lapssõdurina rohkem kui 30 relvakonfliktis.

Terves maailmas on umbes 130 miljonit moonutatud suguelundiga tüdrukut ja naist ning igal aastal lisandub neile veel kaks miljonit tüdrukut, kelle moonutamine toimub sageli noorukiks pühitsemise rituaali käigus. Kolmandik kõikidest tüdrukutest on olnud sunniviisiliselt sugulises vahekorras, üks viiendik on abiellunud sunniviisil¹³ ja iga aastal saab lapse umbes 14 miljonit 15 kuni 19 aastast tüdrukut. Möödunud aastal nakatus HIVsse üle miljoni nooruki, neist kaks kolmandikku tüdrukud. Maailmas on rohkem kui miljon kinnipeetavat last, kes on sattunud seadusega vastuollu ja kellest suurel osal puudub võimalus saada vajalikku erikohtlemist ja kaitset. On ka lapsi, kelle õigustele ja vajadustele tuleb pöörata erilist tähelepanu: rohkem kui 200 miljonil lapsel on tõsine puue ja 140 miljonit last on orvud. Viimaste arv suureneb HIV/AIDSi tõttu.

⁹ ELi avaldus ÜRO peassamblee 57. eriistungjärgul 2003. aastal.

¹⁰ Laste tööjõu kasutamise lõppemine on käeulatuses. Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni töö põhimõtete ja -õiguste deklaratsiooni alusel ettevalmistatud tervet maailma hõlmav aruanne. Rahvusvahelise töökonverentsi 95. istungi esitatud aruanne, Genf 2006

¹¹ Allikas: UNICEF.

¹² Samas.

¹³ Allikas: UNIFEM.

I.4.2. Olukord Euroopa Liidus

Euroopa Liidus toimuvad praegu olulised majanduslikud, poliitilised, keskkonna- ja sotsiaalsed muutused, mis avaldavad mõju ka lastele. ELis on laste suhtelise vaesuse oht suurem kui kogu rahvastikul (vaesed on 20% 0–15 aastatest lastest ja 21% 16–24aastatest lastest, võrreldes 16% täiskasvanutest). Vaesuse, sotsiaalse tõrjutuse ja diskrimineerimise oht on eriti suur neile lastele, kelle vanemad on vaesed või kes ei ela nendega koos ning mõne rahvusrühma lastele (näiteks mustlased). Lapsed, eriti vaesed lapsed, kannatavad suhteliselt rohkem keskkonna halvenemise tagajärjel. EL on alustanud nende probleemide lahendamist, paigutades säästva majanduskasvu ja paremate töökohtade loomise strateegia kõige tähtsamale kohale Euroopa tegevuskavas. Selle strateegia edukus on eeldus, et Euroopas tekivad osalusühiskonnad, milles arvestatakse kindlalt praeguste ja tulevaste lastepõlvkondade õiguste ja vajadustega.

Viimaste aastate jooksul on Euroopas esile kerkinud ka rühmakuuluvuse küsimused. Lisaks juba kaua esinenud igasugustele **rassismi** väljendusviisidele valmistab üha suuremat muret vaenulikkus ja hirm „võõraste“ suhtes. Vähemusse kuuluvad lapsed satuvad kergesti rassismi märklauaks. Seevastu rahvastiku enamuse lapsi on äärmuspoliitikutel ja -parteidel lihtne mõjutada lihtsustatud lahendustega.

Vägivald laste vastu põhjustab viimaste aastate jooksul ELis üha rohkem muret. Selle avaldumisviisid ulatuvad pere- ja koolivägivallast kuni riigiüleste probleemideni, sealhulgas lastega kaubitsemine ja nende ekspluateerimine, lasteseksi turism ja lastepornograafia internetis. Teine väljakutse on ELi ja liikmesriikide õigusaktides ja poliitikas täielikult tagada laste sisserännu-, varjupaiga taotlemise ja põgenikuõigused.

Kuna laste ravimiseks aastakümnete jooksul kasutatud rohkem kui poolte ravimite sobivust lastele ei ole katsetatud ja nende sellele otstarbel kasutamiseks ei ole antud luba, ei ole teada, kas ravim ka tegelikult mõjub ja millised on selle kasutamise tüsistused. Selle probleemi lahendamiseks võetakse varsti vastu pediaatrias kasutatavaid ravimeid käsitlev määrus.

II MILLEKS ON VAJA EUROOPA LIIDU LASTE ÕIGUSTE STRATEEGIAT?

II.1. Euroopa Liidu tegevuse lisaväärtus

Nagu eespool märgitud, ei peeta kõikide ELi laste õigusest veel kaugeltki üldiselt kinni ja nende põhivajadusi ei rahuldata sugugi täielikult.

Euroopa Liit võib laste õiguste alal anda suure ja olulise panuse. Ta saab toetuda oma pikale traditsioonile ning õiguslikule ja poliitilisele kohustumusele järgida inimõigusi, sealhulgas laste õigusi. EL on küllalt kaalukas ja ta on piisaval määral esindatud, et tõsta laste õigused rahvusvahelises tegevuses esiplaanile ja ta saab oma ülemaailmset esindatust ja mõju kasutada inimõiguste, eeskätt laste õiguste, edendamiseks maailma riikides. Laste vajaduste arvestamise edendamisel ja toetamisel saab ta tugineda ka Euroopa sotsiaalkaitse mudelile ja liidu eri valdkondades võetud poliitilistele kohustustele ja programmidele.

Liikmesriikide tegevust saab Euroopa Liit toetada nii aidates neid arvestada lapse õigustega teatavates valdkondades kui ka luues vastastikuse õppimise raamistiku, milles liikmesriigid saavad välja selgitada ja üle võtta Euroopa Liidu head tava. Selline laialdasel ja koordineeritud tegevusel põhinev käsitusviis lisab liikmesriikide tegevusele väärtust ning tugevdab ÜRO lapse õiguste konventsiooni tunnustamist ja selle järgimist nii Euroopa Liidus kui ka sellest väljaspool.

Kokkuvõttes on ELil tungivalt vaja laiaulatuslikku strateegiat, mille eesmärk on suurendada laste olukorra parandamiseks maailmas tehtava töö ulatust ja tulemuslikkust ning millega näidatakse üles võimalikult kõrgel tasemel poliitilist tahet tagada ELi tegevuses laste õiguste edendamisele ja kaitsmisele neile kuuluv koht.

II.2. Euroopa Liidu senine tegevus

Euroopa Liit on kõnealuses valdkonnas saavutanud viimastel aastatel suurt edu ja töötanud olemasolevate õigusaktide alusel välja mitu konkreetset laste õigusi käsitlevat tegevuskava ja programmi. Need kuuluvad nii sise- kui ka välispoliitika valdkonda ja hõlmavad laia teemaderingi, näiteks lastega kaubitsemine ja laste prostitutsioon, vägivald laste vastu, diskrimineerimine, laste vaesus, sotsiaalne tõrjutus, laste töötamine (sealhulgas majandusharusisesed kokkulepped, mille eesmärk on keelustada laste töötamine), tervishoid ja haridus.

Lisas on esitatud mittetäielik ülevaade laste õiguste arvestamisest ELi tegevuses.

Komisjon ja liikmesriigid on Euroopa Liidus asetanud laste vaesuse tähtsale kohale sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasamise avatud koordineerimismeetodi raames (see meetod on liikmesriikide ühiste eesmärkidele ja näitajatele rajatud vastastikuse õppimise raamistik), ning sotsiaalkaitse süsteemide juurdepääsetavuse suurendamise ja nende kvaliteedi parandamise riiklike strateegiate vastuvõtmise.

Ka laienemisprotsess pakub suuri võimalusi edendada laste õigusi. Üks ELi liikmeks saamise kriteeriumitest on nõue, et kandidaatriigi institutsioonid, mille ülesanne on tagada demokraatiat, õiguskorda, inimõigusi ning vähemuste austamist ja nende kaitset, on muutunud stabiilseks. Nende 1993. aasta Kopenhaageni Euroopa Ülemkogu kohtumisel kehtestatud niinimetatud poliitiliste kriteeriumite raames on nõukogu kogu laienemisprotsessi vältel edendanud lastekaitse reformimist ja jälginud hoolega kõikide ühinevate riikide ja kandidaatriikide edusamme laste õiguste alal.

Euroopa naabruspoliitika ja Venemaaga strateegilise partnerluse poliitika on tähtsad vahendid, millega edendatakse laste õigusi ELi naaberriikides. Nende raames on juba algatatud esimesed asjakohased meetmed.

II.3. Vaja on tulemusi

ELi laste õiguste alase tegevuse väärtuste suurendamise nimel on vaja lahendada mitu probleemi, et:

- saada vajaduste ja prioriteetide ning ELi senise tegevuse põhjalikum analüüs;
- arvestada ELi poliitikavaldkondades, strateegiates ja programmides tõhusamalt laste õigustega ning parandada koordineerimist Euroopa Komisjoniga;
- parandada koostööd peamiste huvitatud isikutega, sealhulgas lastega;
- parandada teabevahetust ja suurendada avalikkuse teadlikkust nii laste õiguste kohta kui ka ELi tegevuse kohta selles valdkonnas.

III EUROOPA LIIDU LAPSE ÕIGUSTE STRATEEGIA VÄLJATÖÖTAMINE

Komisjon algatab pikaajalise strateegia eespool loetletud probleemide lahendamiseks. Selle eesmärk on tagada, et EL oma tegevuse käigus aktiivselt edendaks ja kaitseks laste õigusi ja

toetaks ka liikmesriikide tegevust kõnealusel valdkonnas. Strateegia on üles ehitatud vastavalt seitsmele eesmärgile ja iga eesmärgi puhul on esitatud selle saavutamise meetmed.

III.1 ELi laste õiguste strateegia eesmärgid

1 *Kiireloomuliste vajaduste rahuldamiseks kasutatakse olemasolevaid tegevusvorme*

Komisjon kasutab võimalikult suurel määral ära olemasolevaid tegevuskavasid ja vahendeid, eeskätt inimkaubandusega võitlust käsitlevast teatisest¹⁴ tulenevaid meetmeid ja teatisega seotud tegevuskava,¹⁵ sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasamise avatud koordineerimismeetodit, strateegilist partnerlust Rahvusvahelise Tööorganisatsiooniga laste töötamisega võitlemise valdkonnas ja ELi suuniseid laste ja relvastatud konflikti kohta.¹⁶ Komisjon jätkab laste õiguste kaitsmise projektide rahastamist.

Välitegevuse valdkonnas, millesse kuuluvad ka laienemiseelne protsess ja ühinemisläbirääkimised, jätkab komisjon tööd selle nimel, et ratifitseeritaks ja rakendataks ÜRO lapse õiguste konventsioon ja selle vabatahtlikud protokollid, Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni konventsioonid, milles käsitletakse laste töö halvimate vormide kaotamist ja töölevõetava isiku vanuse alammäära ning muud asjakohased rahvusvahelise õiguse vahendid. Komisjon käsitleb laste õigusi dialoogi käigus, mida peetakse kolmandate riikidega, sealhulgas nende kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartneritega, ning kasutab muid poliitikavahendeid ja koostööprogramme, et edendada ja tugevdada laste õigusi terves maailmas.

Arvestades ülesannete kiireloomulisust, võtab komisjon lühemas perspektiivis veel järgmisi meetmeid:

- *Võtta terves ELis kasutusele üks kindel kuuekohaline laste abitelefoni telefoninumber (116xyz) ja eraldada veel üks number kadumaläinud ja seksuaalselt ära kasutatavate laste abitelefoni (2006. aasta lõpp)*
- *Toetada pangandusvaldkonda ja krediitkaardiettevõtjaid võitluses krediitkaardi kasutamise Internetis laste seksuaalsete piltide ostmiseks (2006)*
- *Algatada tegevuskava „Lapsed arengukoostöös“ eesmärgiga rahuldada arenguriikides laste peamisi vajadusi (2007)*
- *Edendada ELis laste vaesusega tegelevate klastrite moodustamist (2007)*

2 *Euroopa Liidu tulevase tegevuse prioriteetide kindlaksmääramine*

Tulevase tegevuse peamiste prioriteetide kindlaksmääramiseks analüüsib komisjon nende takistuste ulatust ja põhjuseid, mis takistavad lastel täielikult kasutada oma õigusi. Analüüsi alusel hindab komisjon oma senise lastega seotud tegevuse (õigusloome- ja muu tegevus, sise- ja välitegevus) tulemuslikkust. Analüüs rajatakse olemasolevatele algatustele (UNICEF, Euroopa Nõukogu, ChildONEurope võrgustik jt).

¹⁴ KOM (2005) 514 lõplik.

¹⁵ ELT C 311, 9.12.2005

¹⁶ Euroopa Liidu Ülemkogu dokument nr 15634/03.

Hinnangut tuleks ajakohastada iga viie aasta järel. Seejuures tuleks tähtsaid valdkondi hõlmata järk-järgult ja mitte püüda algusest peale korraga käsitleda kõiki asjakohaseid valdkondi. Hinnangu ajakohastamisel kasutatakse Eurostati, liikmesriikide, Euroopa Nõukogu, ChildONEurope võrgustiku ja loodava ELi põhiõiguste ameti andmeid laste õiguste kohta.

Selleks, et käsitleda laste õigusi igakülselt ja selgitada välja tulevase tegevuse peamised prioriteedid, algatab komisjon analüüsi alusel laialdase avaliku arutelu, millesse kaasatakse ka lapsed.

- *Hinnata ELi senise tegevuse mõju laste õigustele (2007–2008)*
- *Avaldada aruteludokument tulevase tegevuse kindlaksmääramiseks (2008)*
- *Koguda võrreldavaid andmeid laste õiguste kohta (alates 2007. aastast).*

3 Laste õigustega arvestamine ELi muus tegevuses

Oluline on tagada, et igas ELi sise- ja välispoliitika valdkonnas arvestataks laste õigusi, mis tulenevad ELi õigusaktide põhimõtetest ning et iga poliitikavaldkond vastaks täielikult ÜRO lapse õiguste konventsiooni ja teiste rahvusvaheliste õigusvahendite põhimõtetele ja sätetele. Kõnealune protsess, mida nimetatakse ka „süvalaiendamiseks“, on juba täide viidud mitmes ühenduse poliitikavaldkonnas, näiteks sooline võrdõiguslikkus ja põhiõigused. Selle protsessi käigus arvestatakse ka tööd, mis on tehtud Euroopa Nõukogu programmi „Euroopa laste jaoks ja koos lastega“ (2006–2008) raames, et edendada laste õiguste järgimist ja kaitsta lapsi mis tahes vägivalla eest.

- *Lapsi käsitlevate ELi õigusaktide ja mittekohustuslike aktide väljatöötamisel arvestada laste õigustega (alates 2007. aastast).*

4 Tõhusate koordineerimis- ja konsultatsioonimehhanismide loomine

Komisjon tugevdab peamiste huvitatud isikute koostööd, kasutades ära olemasolevaid võrgustikke, rahvusvahelisi organisatsioone ja laste õiguste valdkonnas tegutsevaid asutusi. Sel eesmärgil kutsub komisjon huvitatud isikuid koonduma *lapse õiguste Euroopa foorumisse*. Kava kohaselt kuuluvad foorumisse kõik huvitatud isikud.¹⁷ Foorum aitab kaasa ELi tegevuse kujundamisele ja selle järelevalvele ning sellel saab vahetada teavet hea tava kohta.

Komisjon uurib, kas seda mehhanismi saab rakendada ka kolmandates riikides, kus ühenduse delegatsioonid saaksid algatada järjekindla dialoogi, milles osaleksid laste õiguste alal tegutsevad rahvusvaheliste organisatsioonide ja riikide esindajad.

Selleks et huvitatud isikuid paremini kaasata, loob komisjon veebipõhise arutelu- ja töökeskkonna.¹⁸ Selles keskkonnas edendatakse ja julgustatakse tõhusat teabevahetust valdkonna

¹⁷ Sealhulgas liikmesriigid, ÜRO asutused, Euroopa Nõukogu, kodanikuühiskonna organisatsioonid ja lapsed ise.

¹⁸ SINAPSE e-võrgustiku (*Scientific Information for Policy Support in Europe*, <http://europa.eu.int/sinapse/sinapse>) keskkonnas.

asjatundjate osavõtul. Keskkonna liikmed saavad juurdepääsu dokumentidele, neil on võimalik algatada liikmete arutelu ja korraldada nende küsitlusi.

Vastavalt ÜRO lapse õiguste konventsiooni artiklile 12 antakse lastele võimalus avaldada arvamust kõikides nendega seotud aruteludes ja nende kohta otsuste tegemisel. Komisjon edendab ja tugevdab võrgustiku toimimist ja laste esindatust nii ELis kui ka üle maailma ning kaasab lapsi järk-järgult ametlikult nende õigusi ja vajadusi käsitlevasse arutellu ja tegevusse. Foorumi ja veebikeskkonna abil saab lapsi paremini kaasata.

Tegevuse järjepidevuse ja tulemuslikkuse suurendamiseks parandab komisjon eri valdkondade tegevuse koordineeritust. Selleks moodustab komisjon ametliku talitustevahelise laste õiguste rühma, millesse kuuluvad isikud vastutavad strateegia kohaste meetmete väljatöötamise eest. Komisjon nimetab ka lapse õiguste alase tegevuse koordinaatori.

- *Huvitatud isikute koondamine lapse õiguste Euroopa foorumisse (2006)*
- *Veebipõhise arutelu- ja töökeskkonna loomine (2006)*
- *Laste kaasamine otsuste tegemise protsessi (alates 2007. aastast)*
- *Komisjoni talitustevahelise rühma moodustamine ja lapse õiguste koordinaatori nimetamine (2006)*

5 Laste õiguste alase suutlikkuse ja asjatundlikkuse suurendamine

Vajalikud teadmised ja oskused peaksid saama kõik, kes on seotud laste õiguste ühenduse poliitikas rakendamise ja süvalaiendamisega. Selleks kavatab komisjon jätkata koolituse pakkumist. Parandama, levitama ja koolituse käigus kasutama peaks ka praktilisi vahendeid, nagu suunised ja juhendid.

- *Pakkuda vajalikke oskusi ja vahendeid kõikidele, kes on seotud laste õiguste ühenduse poliitikas rakendamise ja süvalaiendamisega (alates 2007. aastast).*

6 Laste õiguste alase teabevahetuse tõhustamine

Lapsed saavad oma õigusi kasutada vaid siis, kui nad teavad neid ja on olemas nende kasutamise eeldused.

Nii laste õigustest kui ka ELi tegevusest kõneluses valdkonnas jäetakse enamasti teavitamata. Selleks, et tõsta avalikkuse teadlikkust, töötab komisjon välja laste õiguste alase teabevahetuse strateegia. See võimaldab nii lastel kui ka nende vanematel parandada teadmisi laste õigustest ja aitab kaasa kogemuste ja hea tava levitamisele huvitatud isikute seas.

ELi tähtsamatest meetmetest, millel on vahetu mõjul lastele, teavitatakse lastepärasel viisil. Selleks töötab komisjon, soovitatavalt koostöös Euroopa Nõukoguga, välja laste õigusi käsitleva lastepärase veebilehe, mis on seotud ka teiste organisatsioonide (näiteks liikmesriikide, ÜRO ja kodanikuühiskonna organisatsioonide) sarnaste algatustega.

- *Töötada välja laste õiguste alane teabevahetusstrateegia (alates 2007. aastast).*
- *Esitada laste õiguste alast teavet lastepärasel viisil (alates 2007. aastast).*

7 Laste õiguste edendamine välissuhete valdkonnas

Rahvusvahelistel foorumitel ja suhetes kolmandate riikidega jätkab ja täiustab Euroopa Liit oma aktiivset rolli lapse õiguste edendamise alal. ELi rolli ja tema tegevuse mõju on tugevdanud tegevuse hea kooskõlastamine ning ühtsete ja järjekindlate seisukohtade esitamine ÜRO inimõiguste foorumitel.

EL pöörab ka edaspidi erilist tähelepanu tüdrukute ning vähemusrühmadesse kuuluvatele laste õigustele. EL jätkab tööd relvakonfliktidega seotud lastega. EL jätkab ka arutelu laste vastu suunatud vägivalda käsitleva ülemaailmse uuringu tulemuste alusel. Praegu käimasolevat uuringut teostab ÜRO peasekretäri sõltumatu ekspert Paulo Sergio Pinheiro.

- Jätkata ja täiustada ELi aktiivset rolli rahvusvahelistel foorumitel lapse õiguste edendamise alal.

III.2 Vahendid ja aruandlus

Komisjon eesmärk on eraldada käesoleva strateegia rakendamiseks vajalikud inim- ja rahalised vahendid. Käesolevas teatises ja tulevikus väljatöötatavas strateegias kavandatava tegevuse rahastamiseks vajalike vahendite eraldamiseks tehakse kõik, mis võimalik. Laste õigustega seotud programmide tõhususe tagamiseks pöörab talitustevaheline rühm vajalikku tähelepanu koostöö saavutamisele.

Tegevuse läbipaistvuse suurendamiseks ja järelevalve võimaldamiseks esitatakse igal aastal arenguaruanne.

IV KOKKUVÕTE

Komisjon:

- töötab välja igakülgse strateegia, mille eesmärk on tagada, et Euroopa Liit toetab laste õiguste edendamist ja kaitsmist kogu oma sise- ja välistegevuses ning toetab liikmesriikide tegevust selles valdkonnas;
- kutsub liikmesriike, Euroopa institutsioone ja teisi huvitatud isikuid üles aktiivselt osalema käesoleva strateegia väljatöötamisel ja aitama kaasa selle edule.